

Stop de technocratie in het klaslokaal

Het vak bedrijfseconomie in het voortgezet onderwijs bevindt zich op een cruciaal kantelpunt. Wat ooit bedoeld was als onderdeel van algemeen vormend onderwijs – onderwijs dat jongeren voorbereidt op het leven – is geworden tot een technocratisch vak waarin financiële kengetallen en boekhoudkundige modellen centraal staan. Dat moet en kan anders.

In het huidige vak bedrijfseconomie ontbreekt de maatschappelijke context en is reflectie schaars. Daarmee laat het vak kansen liggen om jongeren te vormen tot bewuste burgers in plaats van louter toekomstige professionals.

Een treffend voorbeeld is het onderwerp 'huren versus kopen van een woning'. In lesmethodes en examens wordt dit gepresenteerd als een rekensom: zet de kosten op een rij en trek een conclusie. Die conclusie is vaak dat kopen financieel voordeliger is.

Deze benadering mist natuurlijk nuance. Er is nauwelijks aandacht voor persoonlijke omstandigheden, flexibiliteit of sociale mobiliteit. Door het onderwerp te reduceren tot een spreadsheet leren leerlingen vooral wat financieel efficiënt is, niet wat maatschappelijk verantwoord of persoonlijk passend kan zijn. Nog problematischer is het onderdeel ‘schenken en erven’. Leerlingen krijgen strategieën aangereikt om belastingheffing te omzeilen. Hoewel deze methoden legaal zijn, zijn ze ethisch discutabel. De impliciete boodschap is dat slimme burgers de mazen van de wet benutten. Maar waar blijft de discussie over solidariteit, de geest van de wet en de rol van belasting als fundament van publieke voorzieningen? Jongeren leren hoe ze kunnen ontwijken, niet waarom bijdragen ertoe doet.

‘Waarom het vak bedrijfseconomie jongeren niet vormt maar vervormt, en hoe dat moet veranderen.’

Integrale benadering nodig

Wat bovenstaande voorbeelden laten zien is het ontbreken van een integrale benadering waarin verschillende pijlers van het schoolvak bedrijfseconomie – zoals algemene vorming, eisen examenprogramma en burgerschap – met elkaar worden verbonden. Die samenhang is essentieel, maar blijft helaas uit.

In het Nederlandse voortgezet onderwijs wordt al decennialang gesproken over het belang van ‘algemeen vormend onderwijs’. Het is een term die klinkt als een belofte: onderwijs dat jongeren voorbereidt op het leven, niet alleen op een beroep. Toch is die

belofte in de praktijk vaak hol. Want hoe algemeen is onderwijs dat leerlingen al vroeg richting specifieke vervolgopleidingen stuurt? En hoe vormend is een vak als bedrijfseconomie, dat vooral draait om financiële kengetallen, boekhouden en ondernemingsplannen?

Het wordt tijd dat we het vak bedrijfseconomie herwaarderen. Niet als een technisch vak voor toekomstige ondernemers, maar als een venster op de samenleving. Juist in een tijd van groeiende economische ongelijkheid, klimaatcrises en digitale disruptie, moet bedrijfseconomie méér zijn dan een opstap naar het hbo en de universiteit. Het moet een plek worden waar leerlingen leren nadenken over hun rol als burger in een complexe bedrijfseconomische wereld. Dat vraagt om een fundamentele herziening van hoe we het vak positioneren binnen het algemeen vormend onderwijs.

Algemeen vormend onderwijs is bedoeld om leerlingen breed te ontwikkelen. Het gaat om kennis van taal, wiskunde, natuurwetenschappen en maatschappijleer, maar ook om vaardigheden zoals kritisch denken, samenwerken en reflecteren. In theorie is het onderwijs neutraal: het bereidt niet voor op een specifiek beroep, maar op het leven zelf.

In de praktijk is dat ideaal steeds moeilijker vol te houden. Opleidingen als havo en vwo zijn expliciet gericht op doorstroom naar hbo en universiteit. Zelfs de theoretische leerweg van het vmbo, hoewel ‘algemeen vormend’ genoemd, is een opstap naar beroepsonderwijs. Leerlingen worden al vroeg geselecteerd en gestuurd richting economische, technische of zorggerichte profielen. De brede vorming maakt plaats voor gerichte voorbereiding.

Dat is niet per se verkeerd, maar het roept wel de vraag op of we eerlijk zijn over wat ‘algemeen vor-

mend' betekent. Als we leerlingen al op hun vijftiende laten kiezen tussen profielen, en vakken als bedrijfseconomie vooral inzetten als voorbereiding op een economische vervolgopleiding, dan is het tijd die term opnieuw te definiëren. Want vorming is méér dan voorbereiding.

Aandacht voor burgerschap

Het vak bedrijfseconomie is een goed voorbeeld van die spanning. Het is een vak dat in de bovenbouw van havo en vwo wordt aangeboden, en dat draait om het begrijpen van financiële processen binnen organisaties. Leerlingen leren over kostprijsberekeningen, investeringsanalyses, balansen en resultatenrekeningen. Ze leren hoe bedrijven beslissingen nemen, hoe ze winst kunnen maximaliseren en hoe ze risico's kunnen beheersen.

'Zelfs voor die vermaledijde Lorenzcurve wordt een vakdidactische keuze gemaakt om met zakgeld inkomensverschillen te tonen.'

Dat zijn waardevolle vaardigheden, zeker in een samenleving waarin financiële geletterdheid steeds belangrijker wordt. Maar het vak heeft ook een duidelijke beroepsgerichte inslag. Het sluit naadloos aan bij economische vervolgopleidingen en bereidt

leerlingen voor op een carrière in het bedrijfsleven. Daarmee schuurt het met het ideaal van algemeen vormend onderwijs. Want waar blijft de reflectie? Waar blijft de maatschappelijke context? Waar leren leerlingen niet alleen hoe ze winst kunnen maken, maar ook waarom, voor wie, en met welke gevolgen? Sinds enkele jaren is er meer aandacht voor burgerschap in het voortgezet onderwijs. Leerlingen moeten niet alleen kennis opdoen, maar ook leren functioneren als actieve, betrokken burgers. Ze moeten nadenken over democratie, mensenrechten, duurzaamheid en sociale rechtvaardigheid. In theorie is dat een prachtige aanvulling op het curriculum van het schoolvak bedrijfseconomie.

In de praktijk blijft burgerschap vaak een losstaand vak, of een bijlage bij maatschappijleer. In vakken als bedrijfseconomie is burgerschap nog nauwelijks geïntegreerd. Dat is een blunder van de samenstellers van het huidige examenprogramma. Want juist in bedrijfseconomie komen de grote maatschappelijke vragen samen: welke kosten moeten worden opgenomen in de kostprijs van het product? Hoe verdelen we de winst? Wat is de rol van bedrijven in de samenleving? Hoe gaan we om met economische ongelijkheid, klimaatverandering en digitale ethiek? Door burgerschap te integreren in bedrijfseconomie, kunnen we leerlingen leren dat economische keuzes nooit neutraal zijn. Elke investering heeft gevolgen. Elke marketingstrategie beïnvloedt gedrag. Elke financiële beslissing raakt mensen – werknemers, consumenten, burgers. Dat besef is essentieel voor vorming.

Heb jij jouw leerlingen al naar Hogeschool Van Hall Larenstein gestuurd?

HVHL biedt opleidingen voor toekomstgerichte denkers die een positieve impact willen hebben op de wereld om hun heen. Denk aan onze hbo-opleidingen die aansluiten op de vakken:

Bedrijfseconomie & Economie

INTERNATIONAL
AGRIBUSINESS
AND
TRADE

BEDRIJFSKUNDE
EN
AGRIBUSINESS

EQUINE
SPORTS
AND
BUSINESS

ANIMALS
SOCIETY
AND
BUSINESS

ONTDEK ONS VOLLEDIGE AANBOD OP [HVHL.NL](https://www.hvhl.nl)

**BEDRIJFSKUNDE
EN ECONOMIE,
MET OOG OP EEN
DUURZAME
TOEKOMST?**

Ethische reflectie

Een van de grootste spanningen binnen het vak bedrijfseconomie is die tussen economisch denken en ethisch handelen. Leerlingen leren hoe ze winst kunnen maximaliseren, hoe ze kosten kunnen drukken en hoe ze efficiënt kunnen opereren. Maar ze leren zelden om die keuzes te bevragen.

Wat zijn de gevolgen van kostenbesparing voor arbeidsomstandigheden? Wat betekent winstmaximalisatie voor duurzaamheid? Hoe verhoudt bedrijfseconomische groei zich tot sociale rechtvaardigheid?

Deze vragen zijn niet eenvoudig, maar ze zijn wél essentieel. Als we leerlingen willen vormen tot kritische burgers, moeten we ze leren om economische logica te combineren met ethische reflectie. Dat vraagt om een curriculum dat ruimte biedt voor debat, dilemma's en maatschappelijke context. Bedrijfseconomie moet geen vak zijn van 'juist of fout', maar van 'wat is verantwoord?'

Toetsbaarheid

Een ander probleem is de toetsbaarheid van het vak. Bedrijfseconomie is een vak met duidelijke leerdoelen en meetbare prestaties. Leerlingen maken examens over balansen, kengetallen en investeringsanalyses. Dat maakt het vak overzichtelijk en objectief, maar ook beperkt.

Want burgerschap is moeilijker te toetsen. Ethische reflectie laat zich niet vangen in meerkeuzevragen. Maatschappelijke betrokkenheid is geen formule. Als we burgerschap willen integreren in het schoolvak bedrijfseconomie, moeten we durven afstappen van het idee dat alles toetsbaar moet zijn. Vorming vraagt om ruimte, om gesprek, om nuance. Dat betekent niet dat we het vak moeten loslaten,

integendeel. We moeten het verbreden. Naast cijfers en formules moeten er casussen komen, debatten, essays en projecten. Leerlingen moeten leren om hun economische kennis toe te passen in een maatschappelijke context. Alleen dan wordt het vak écht vormend.

De urgentie is groot. We leven in een tijd waarin economische vraagstukken steeds complexer worden. Klimaatverandering, globalisering, digitalisering en sociale ongelijkheid vragen om burgers die niet alleen financieel vaardig zijn, maar ook maatschappelijk bewust.

'In vakken als bedrijfseconomie is burgerschap nog nauwelijks geïntegreerd. Dat is een blunder van de samenstellers van het huidige examenprogramma.'

Bedrijfseconomie kan daarin een sleutelrol spelen. Het is een vak dat jongeren leert nadenken over geld, macht en verantwoordelijkheid. Maar dan moeten we het vak wel durven herzien. We moeten afstappen van het idee dat bedrijfseconomie alleen gaat over winst en verlies. Het moet gaan over waarden, over keuzes, over de samenleving.

Dat vraagt om samenwerking tussen vakdocenten, curriculumontwikkelaars en beleidsmakers. Het vraagt om lef, om visie, om vertrouwen in leerlingen. Want jongeren zijn niet alleen toekomstige werknemers, ze zijn toekomstige burgers. En die verdienen onderwijs dat hen voorbereidt op méér dan een carrière.

Behoefte aan verdieping

Het vak bedrijfseconomie staat op een kruispunt. Het kan blijven wat het is: een technisch vak dat leerlingen voorbereidt op een (bedrijfs)economische vervolgopleiding. Of het kan worden wat het zou moeten zijn: een vormend vak dat jongeren

leert nadenken over hun rol in de economie én in de samenleving.

Terwijl jongeren steeds vaker hun maatschappelijke betrokkenheid tonen – meer dan de helft van de 15- tot 25-jarigen deed in 2024 vrijwilligerswerk – blijft het onderwijs achter in het bieden van inhoudelijke reflectie op bedrijfseconomische keuzes. Vooral het vak bedrijfseconomie, dat op alle middelbare scholen wordt gegeven, mist een cruciale component: burgerschap.

‘Vorming vraagt om ruimte, om gesprek, om nuance.’

Volgens de Inspectie van het Onderwijs voldeed in 2024 meer dan 50 procent van de onderzochte scholen niet aan de wettelijke eisen voor burgerschaps-onderwijs. Dat is zorgwekkend, zeker nu 1 op de 7 leerlingen niet weet dat iedereen gelijk is voor de wet of hoe een democratie werkt.

Tegelijkertijd groeit het besef dat bedrijfseconomische kennis zonder ethisch besef onvoldoende is. Business schools wereldwijd erkennen inmiddels dat maatschappelijke verantwoordelijkheid zwaarder moet wegen in het curriculum dan voorheen.

Toch blijft het vak bedrijfseconomie in ons voortge-

Nederlandse leerlingen kwetsbaar in veranderende wereld

De wereld om ons heen verandert. De arbeidstekorten zijn hoog, de democratie staat wereldwijd onder druk en conflicten belanden via sociale media met grote snelheid in de klas en in de collegezaal. Dat betekent iets voor de manier waarop jongeren in de maatschappij toetreden, schrijft de onderwijsinspectie in De Staat van het Onderwijs, op 16 april 2025.

Het is een kernfunctie van het onderwijs om de toekomstige generatie op te leiden tot actieve burgers die onze democratie zowel dragen als verdedigen. Dit kan het onderwijs natuurlijk niet alleen, maar het heeft daar wel een belangrijke rol in. Veel scholen en instellingen worstelen echter met deze opgave. Dat blijkt onder andere uit de grote hoeveelheid herstelopdrachten die de Inspectie van het Onderwijs geeft op burgerschap en de beperkte burgerschapskennis van onze leerlingen.

Tijdens de steekproefonderzoeken kreeg het merendeel van de onderzochte scholen in het funderend onderwijs een herstelopdracht op burgerschap. Vaak ontbreekt het aan concrete leerdoelen of een samenhangend curriculum, of wordt het onderwijs onvoldoende afgestemd op de sociale context waarin leerlingen opgroeien.

Bovendien liet internationaal onderzoek vorig jaar al zien dat de burgerschapscompetenties van Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs waren gedaald en dat hun burgerschapskennis lager is dan bij leerlingen uit vergelijkbare landen. Zo heeft 1 op de 7 leerlingen onvoldoende kennis van basale begrippen, zoals ieders gelijkheid voor de wet of waarom het in een democratie belangrijk is dat men anoniem kan stemmen. Dat is zorgelijk.

De meeste scholen hechten groot belang aan burgerschapsonderwijs en hebben er veel aandacht voor, maar het wordt tegelijkertijd ervaren als een moeilijke opgave, ziet de inspectie. Voor leraren is het soms lastig om belangrijke en actuele maatschappelijke kwesties te bespreken in klassen met leerlingen die onderling verschillen in de opvattingen die ze uit hun eigen leefwereld meenemen. Met name als in die opvattingen vooroordelen, discriminatie en wantrouwen de boventoon voeren. Dit alles vraagt om gerichte ontwikkeling en verankering van bevordering van burgerschap in de dagelijkse schoolpraktijk.

Scan de QR-code en lees de verschillende inspectierapporten in De Staat van het Onderwijs 2025.

Discussie over erfbelasting

Binnen zowel GroenLinks als PvdA wordt over een aanscherping van de erfbelasting heftig gedebatteerd, zo ook bij de Tweede-Kamerverkiezingen van 2025. Een discussie die je ook in de klas kunt voeren met je leerlingen. Beide partijen willen de belasting op grote erfenissen verhogen

GroenLinks heeft historisch gezien altijd gepleit voor het verhogen van de belasting voor grote erfenissen en het verkleinen van de kloof tussen rijk en arm. In de afgelopen jaren heeft de partij gepleit voor een progressievere erfbelasting, waarbij grote erfenissen zwaarder belast zouden worden, terwijl kleinere erfenissen minder belasting zouden moeten betalen. Dit zou moeten bijdragen aan een eerlijker belastingklimaat.

De PvdA heeft een vergelijkbaar standpunt als GroenLinks, maar met iets meer nuance. De partij heeft zich in het verleden uitgesproken voor een verhoging van de erfbelasting, vooral voor de hogere klassen, om de vermogensongelijkheid tegen te gaan. De partij denkt aan een progressief systeem dat grote erfenissen meer belast zonder de middenklasse te treffen.

Tegenargumenten

Zoals altijd zijn economen het ook in de discussies over erfbelastingen niet met elkaar eens. Een tegenstander van verhogen van de erfbelasting is Stefan Taks. Volgens hem is het een misvatting dat de erfgenaam in de praktijk een grote zak geld ontvangt. Twee

derde van de (waarde van) de erfenissen in Nederland heeft betrekking op de eigen woning. Door dit niet liquide ouderlijke huis zwaarder te belasten pak je volgens hem juist de middenklasse aan.

Daarnaast bestaan erfenissen voor ongeveer 15 procent uit ondernemingsvermogen opgebouwd door de vorige generatie en die men met de huidige generatie wil voortzetten. De framing dat de erfenis een grote zak geld is klopt dus niet.

En een econoom als Bas Jacobs pleit ervoor om bij belastingherziening niet alleen de erfbelasting te veranderen, maar alle belastingen onder de loep te houden. Ook hij ziet dat erfenissen kwantitatief steeds belangrijker en steeds lager belast worden. De belastinginkomsten op erfenissen nemen niet recht evenredig toe met de groei in erfenissen. Het effectieve belastingtarief op erfenissen neemt daarom af over de tijd. Zo wordt de ongelijkheid in inkomen en vermogen en tussen de generaties verhoogd.

Met een hogere belasting op vermogensinkomsten en -winsten neemt de doelmatigheid van het belastingstelsel toe. De overheid kan meer inkomen herverdelen dan via enkel het stelsel van heffingen in box 1 (tarieven, heffingskortingen, toeslagen en uitkeringen). Niet alle ongelijkheid komt namelijk voort uit verschillen in arbeidsinkomen, maar ook doordat hogere inkomensgroepen gemiddeld grotere erfenissen ontvangen, meer sparen en beleggen, meer ondernemen en hogere rendementen behalen.

zet onderwijs vaak beperkt tot een technocratische benadering die voorbijgaat aan de maatschappelijke impact van economische keuzes. En dat terwijl jongeren juist behoefte hebben aan verdieping. Ze willen niet alleen leren ondernemen, maar ook leren afwegen. Niet alleen leren kiezen, maar ook leren twijfelen.

Onderwijsexperts pleiten daarom voor een herziening van het vak. Bedrijfseconomie moet een venster op de wereld worden, waarin leerlingen niet alleen financieel vaardig worden, maar ook bewust en betrokken burgers. Een vak waarin ethiek, duurzaamheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid een vaste plek krijgen.

De keuze ligt bij ons. Willen we jongeren opleiden tot technocraten met oogkleppen, of tot wereldburgers die begrijpen dat bedrijfseconomie altijd een sociale dimensie heeft? Als we het ideaal van algemeen vormend onderwijs serieus nemen, is het antwoord duidelijk. Doorgaan op de oude voet maakt de toekomst van het schoolvak bedrijfseconomie ongewis. Want uiteindelijk is dat de kern van vorming: het vermogen om te denken, te voelen en te handelen in

een wereld die complex, veranderlijk en vol tegenstellingen is. Bedrijfseconomie kan daarin een gids zijn. Als we het durven toelaten.

Jeffrey Bouwer is werkzaam in het economie-onderwijs.

Via deze QR-code ga je naar een beschrijving van de belastingplannen van GroenLinks/PvdA.

Deze QR-code brengt je naar een column van Stefan Taks op TaxLive.nl.

Een bijdrage van hoogleraar Bas Jacobs in ESB over belastingen in Nederland vind je hier.

